

De jacht op het ‘zelfdodingspoeder’ gaat door, maar nu ondergronds

De Volkskrant

[Maud Effting](#), 28 mei 2019

Steeds meer Nederlanders halen zelfdodingspoeder in huis. Ten minste 1.500 mensen hebben een ‘laatstewilmiddel’ waarmee ze zelfstandig en zonder hulp van een arts een eind aan hun leven kunnen maken, blijkt uit een enquête van Coöperatie Laatste Wil. En de aantallen blijven oplopen: informatie over het middel wordt ondergronds verspreid via netwerken van individuele leden.

Nadat het Openbaar Ministerie vorig jaar een strafrechtelijk onderzoek was begonnen naar Laatste Wil, besloot de coöperatie te stoppen met inkoopgroepen die het zelfdodingspoeder gezamenlijk wilden kopen. Maar dat was niet het einde: de aanschaf van het middel gaat nu ‘ondergronds’ verder. Uit gesprekken die de Volkskrant voerde blijkt dat sommige leden uit mededogen in het verborgene anderen helpen om het middel te verkrijgen. Mogelijk bewegen ze zich daardoor in het illegale circuit: hulp bij zelfdoding is strafbaar. Alleen informatie verschaffen is toegestaan.

‘Wij weten hier zelf niet van’, zegt bestuurslid Petra de Jong van Laatste Wil. ‘Wij horen alleen soms van mensen dat ze het hebben gekregen – en dan zijn we blij voor hen.’

‘Onder de radar gebeurt nu veel’, zegt voorzitter Jos van Wijk. ‘Dat hebben we wel in de gaten.’

Afgelopen weekeinde hield Coöperatie Laatste Wil haar jaarlijkse ledenvergadering. Met z’n zeshonderdvijftigen zijn ze zaterdag naar de Jaarbeurs in Utrecht gekomen. De zaal zit tot aan de laatste stoel propvol met zestigers, zeventigers, tachtigers. Er is zelfs een wachtlijst.

‘Humaan middel’

Coöperatie Laatste Wil pleit al jaren voor meer zelfbeschikking rondom het sterfbed. De coöperatie heeft zich ten doel gesteld een snel, pijnloos en ‘humaan’ middel te vinden dat mensen zelf kunnen gebruiken. Een van de redenen is dat artsen niet altijd bereid of in staat zijn tot euthanasie.

In september 2017 was het zover: de coöperatie presenteerde een wit poeder, een conserveermiddel. Per gebruiker zou slechts 2 gram nodig zijn en de aanschaf was legaal. Het ledenaantal groeide daarop explosief, tot 22 duizend. Toen het strafrechtelijk onderzoek was begonnen, zette Laatste Wil alles stop en leek iedereen terug bij af. Op de ledenvergadering vergelijkt de 81-jarige Hedy d’Ancona de strijd voor het laatstewilmiddel met die voor abortus en vrouwenrechten. ‘Daar hebben we ook lang over gedaan. Maar het is een elementair onderdeel van het leven dat je zelf mag beslissen.’ Het publiek klappt hard.

De naam van de stof wordt in het openbaar niet genoemd, uit veiligheidsoverwegingen. Maar in de wandelgangen kan iedereen het maar over één ding hebben: middel X. De organisatie heeft een systeem bedacht: stickers. Mensen met een rode sticker weten niet hoe het werkt. Mensen met een groene sticker – die weten iets.

Heeft u informatie over het 'laatstewilmiddel', of wilt u uw verhaal kwijt, dan kunt u contact opnemen via onderzoek@volkskrant.nl. De anonimiteit van tipgevers is gewaarborgd; wij publiceren niets zonder uw toestemming.

In de pauzes worden de groene stickers aangeklampt. 'Weet jij hoe het middel heet?', vraagt een vrouw – grijze haren, onderzoekende blik.

'Is het dit? Is het deze stof?', vraagt een man terwijl hij met een wetenschappelijk artikel zwaait.

'Ik ben hier namens zestig man', zegt een andere man. 'En veertig van ons willen het kopen. Klopt het dat het het middel is van Dr Death, Philip Nitschke? En hoe kunnen we dat doen?'

Wie goed oplet, weet binnen één minuut om welke stof het gaat. De naam gaat rond. Sommige groene stickers schrijven op papiertjes, wisselen telefoonnummers uit. Overal in het land worden huiskamerbijeenkomsten gehouden, waar ook wordt gepraat over andere zaken, zoals het inlichten van familieleden. Veel gebeurt op basis van vertrouwen. Mensen zijn voorzichtig, vragen zich af of het Openbaar Ministerie is geïnfiltrerd. 'We lopen hier allemaal op eieren', zegt iemand.

'Kijk nou om je heen', zegt een man met een groene sticker. 'Zien deze mensen eruit als criminelen? Dit zijn toch ontzettend brave burgers? Hier zit geen greintje kwaad in. Waarom moet justitie dit tegenhouden? Alsof deze mensen niet zelf kunnen nadenken.' Laatste Wil heeft met een enquête haar eigen leden onderzocht. Uit ruim tienduizend antwoorden blijkt dat ze gemiddeld 69 jaar zijn en relatief vaak hoogopgeleid, welvarend en actief. 'We zijn geen stelletje ouwe gekken', zegt bestuurslid Van Wijk. 'We zijn geen monomane types. We zijn mensen die de regie over ons eigen leven willen.'

Geruststelling

De meeste leden willen het laatstewilmiddel niet direct gebruiken, aldus de enquête: ze vinden het vooral een geruststelling om het in huis te hebben. De meerderheid is niet eenzaam, al zijn er wel uitzonderingen: er zijn ook leden die zich wel eenzaam voelen. Opvallend: eenderde van de ondervraagden heeft de kinderen niet verteld dat ze hiermee bezig zijn.

Heel even stipt Van Wijk de vraag aan hoe humaan middel X is: hoe vergaat het mensen? In de media werden daarbij meerdere keren vraagtekens gezet. 'We hebben twee gevallen gehoord van mensen bij wie het snel en rustig verliep', zegt hij. 'Maar recentelijk hebben we ook over een overlijden gehoord dat heftig was en lang duurde: 75 minuten.' Hij stelt dat de stervende morfine gebruikte. 'We weten niet of er sprake was van pijn, maar wel dat hij of zij veel onrustige bewegingen maakte', vertelt hij. Hij roept mensen op hun ervaringen te delen.

Na afloop blijven de rode stickers op de groene aflopen. 'Ik heb een grote kans om dement te worden', zegt een ggz-verpleegkundige met rode sticker. 'Mijn moeder had het ook, maar ze kreeg op tijd euthanasie. Dat is zo mooi gegaan. Maar mijn eigen huisarts zegt nu al dat hij het niet doet. Daarom wil ik dit spul. Ik wil weten hoe ik het kan krijgen, hoe ik het moet nemen. Het zou me rust geven.'

Ze stoort zich aan het Openbaar Ministerie, voelt zich niet serieus genomen. ‘De Nederlandse overheid draagt bij aan onveiligheid. Ik vind het misdadig dat ze mensen zo laten zoeken naar dit middel. Dit drukt mensen in de illegaliteit. Waarom?’

Wat is strafbaar en wat niet?

Het kopen van een (legaal) laatstewilmiddel is niet strafbaar. Ook het persoonlijk gebruik ervan, suïcide of een poging tot suïcide, is niet strafbaar. Informatie geven over deze middelen is toegestaan. Hulp bij zelfdoding is wel strafbaar: als iemand een overledene na zelfmoord blijkt te hebben geholpen bij de aanschaf of het gebruik van een dodelijk middel, heeft hij de wet overtreden.

Het probleem met het zelfdodingsmiddel van Laatste Wil is dat het alleen in grotere hoeveelheden verkrijgbaar is. Omdat de coöperatie niet wilde dat het middel door leden door het toilet zou worden gespoeld, besloot de organisatie om inkoopgroepen op te zetten. Justitie stelde daarop een strafrechtelijk onderzoek in naar Laatste Wil. Omdat de organisatie niet wilde dat individuele leden zouden worden vervolgd, staakte ze destijds haar activiteiten. Inmiddels zeggen leden dat het middel ook in relatief kleinere hoeveelheden te verkrijgen is. Wel is het volgens hen lastig om hieraan te komen.